

Številka zadeve: U-I-224-00

Datum odločbe: 9.5.2002

Področje: lastninska pravica, razlastitev v javnem interesu

Izrek: razveljavljena sta 85. čl. Zakona o javnih cestah (ZJC) in 137. čl. Zakona o zemljiški knjigi (ZZK), ker omogočata naknadno vknjižbo že izvedenih razlastitev brez ustreznega pravnega temelja, 25. čl. Zakona o temeljnih lastninskopravnih razmerjih (ZTLR) pa je potrebno razlagati skladno s to odločbo.

Dodatno: koneksiteta, mnenje Vlade

Odločitev: ZA 7, PROTI 1; OLM 1

SAMO ZA: Wedam Lukič, Čebulj, Fišer, Janko, Modrijan, Škrk, Testen (ni glasoval Ribičič)

OLM 1: Ude

POVZETEK ZADEVE:

Pobudnik (fizična oseba) spodbija 85. čl. ZJC, ker kot prehodna določba omogoča državi naknadni vpis v zemljiško knjigo kot javno dobro zemljišč, ki so bila uporabljena za gradnjo javnih cest, brez ustreznih zemljiškoknjižnih listin in tudi če ni bil izveden predpisani postopek razlastitve, kot nadomestilo pa predvideva zgolj odškodnino in ne možnosti povrnitve v prvotno stanje. Podobno naj bi sporni člen ZTLR omogočal legalizacijo odvzema lastninske pravice ne glede na predhodno ugotovljeno javno korist.

Vlada pojasnjuje, da ZJC omogoča vpis v ZK za zemljišča, kjer je bila pravica gradnje izkazana v skladu s takrat veljavnimi predpisi, kar naj bi v praksi običajno pomenilo izjave lastnikov, da zemljišče odstopajo (z odškodnino ali brez), torej ne gre za legalizacijo protipravne razlastitve. Glede ZTLR pa pojasnjuje, da sporni člen ne omogoča razlastitve brez ugotavljanja javne koristi.

Ustavno sodišče je obravnavi 85. čl. ZJC pridružilo še 137. čl. dve leti prej sprejetega ZZK, ki je kot prehodna določba učinkoval na enak način. Ustavno sodišče ugotovi, da ustava dopušča razlastitev v javnem interesu, ker pa ščiti tudi pravico do zasebne lastnine, mora razlastitev prestat test sorazmernosti. Pravni temelj za razlastitev je lahko le sklenjen pravni posel (odkup) ali odločba o razlastitvi, do katere pa mora priti po sodnem postopku, predpisanem z Zakonom o stavbnih zemljiščih. Zgolj izjava lastnika ne more biti pravni temelj za razlastitev in prepis lastništva v ZK. Ker je zakon omogočil vpis lastništva v ZK tudi v primerih, ko ustrezna pravna podlaga ni izkazana, gre v primerjavi z javno koristjo (ki je v tem primeru zgolj ureditev ZK in ne več gradnja cest, saj so te že zgrajene) za prekomeren poseg v pravno varnost lastnine, ki je v neskladju z ustavo.

Glede ZTLR US pravi, da se nanaša na civilnopravna razmerja in se ne more uporabljati za naknadno legalizacijo razlastitev s strani države, kjer gre za javnopravno razmerje. Če se ZTLR tako (pravilno) razume in uporablja, sam po sebi ni v neskladju z ustavo.

Sodnik Ude v OLM nasprotno argumentira, da sporna člena ZJC in ZZK prestaneta test sorazmernosti, ker ni drugega razumnega sredstva, s katerim bi lahko zemljiškoknjižno registrirali zatečeno stanje. Čeprav razlastitveni postopki res niso bili izvedeni, bi bilo njihovo naknadno izvajanje dolgotrajno, povezano z velikimi stroški in brez smisla, zato sta zakona izbrala edino realno izvedljivo možnosti ter omogočila tudi odškodnino. Tudi urejena ZK je v interesu pravne varnosti lastnine. Po OLM torej sporna člena nista neskladna z ustavo, je pa v zakonih pravna praznina, ker ni urejeno splošno priznavanje odškodnin ampak je to prepuščeno posameznikovi pobudi, kar pa je možnost, ki je obstajala tudi že pred spornimi zakoni. Gre za specifično situacijo, ki bi jo moral zakonodajalec urediti posebej.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	PS			S	
Pozicija LM		OLM			
OLM1: Ude		2			
ZA: Wedam Lukič, Čebulj, Fišer, Janko, Modrijan, Škrk, Testen			1	1	1

Sodba: Ker je zasebna lastnina ena temeljnih kategorij tržnega gospodarstva, lahko v sodbi ocenimo tudi ekonomsko dimenzijo. Gre za vprašanje, v kolikšni meri in na kakšen način lahko država poseže v to pravico zaradi javnega interesa; gre torej za vprašanje obsega državne intervencije v zasebne premoženjske pravice in za odškodnino za tak poseg.

Stališče US je, da je država upravičena posegati v zasebno lastnino v javnem interesu, vendar le prek dogovora z razlaščenecem ali prek individualnega sodnega postopka, v katerem razlaščenec sodeluje in kjer se običajno tudi določi odškodnina. Pri tem je za ekonomsko dimenzijo pomembno tudi pojasnilo US, da ima v sodnem postopku razlaščenec možnost dokazovati, da bi javni interes (gradnjo ceste) lahko zagotovili tudi z manjšim posegom v njegovo lastnino. US torej postavi dokaj stroge pogoje za intervencijo države na tem področju, zato je to **pozicija 4**. Pozicija 5 bi bila npr. stališče, da mora biti tudi pri izkazanem javnem interesu razlastitev praviloma prostovoljna oziroma dogovorna.

OLM: trdi, da je v danih razmerah vpis dejanskega stanja v ZK edina izvedljiva rešitev, kar pomeni večjo dopustnost državne intervencije glede na specifičnost konkretne situacije. Vendar pa hkrati tudi OLM zazna pravno praznino glede urejenosti odškodnin, zato **pozicija 2** (in ne 1).

Protisodba: ugotovitev, da so sporni členi skladni z ustavo, bi pomenila, da lahko država legalizira obstoječe stanje, tudi če je do intervencije (posega) v lastnino prišlo mimo predpisanih postopkov in da lahko uveljavljanje odškodnine prepusti prizadetim posameznikom, kar bi bila zelo visoka stopnja intervencije v zasebno lastnino, zato **pozicija 1**.

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe					nerazporejeno

Družbene dimenzije ni, saj gre za razmerja med državo in pravico posameznika do lastnine, ne za razmerje med družbenimi skupinami.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe		S			PS
Pozicija LM				OLM	
OLM1: Ude				2	
ZA: Wedam Lukič, Čebulj, Fišer, Janko, Modrijan, Škrk, Testen	1	1	1		

Sodba: Sodba pomeni, da mora država pri posegu v pravico (do lastnine), ki je ustavno zagotovljena, dosledno spoštovati dopustne pravne temelje (pravni posel, odločba) in postopke (glede razlastitve) tudi, ko gre zgolj za priznavanje obstoječega stanja v zemljiški knjigi. S tem razveljavi dotedanjo ureditev, ki je bila dokaj avtoritarna, in nagne tehtnico v prid svobode posameznika na pomembnem področju razpolaganja z lastninsko pravico, zato **pozicija 2**.

Protisodba: bi pomenila, da so določbe zakonov v celoti skladne z ustavo in da lahko država v lastninsko pravico poseže tudi že zaradi vzpostavljanja reda (v zemljiški knjigi). Ker to pomeni, da dokaj šibka oblika javnega interesa opravičuje nesorazmerno velik poseg v pravice, je to **pozicija 5**.

OLM: Meni, da se lahko, ker gre za zatečeno stanje in zgolj za vpis lastninske pravice v ZK, to naredi tudi brez predhodnega ugotavljanja obstoja ustreznega pravnega temelja v preteklosti, kar je podobno poziciji protisodbe. Ker pa hkrati ugotovi pravno praznino pri ureditvi odškodnin, je to **pozicija 4**.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA	1	<i>Se ne sklicuje na mednarodni pravni red ali prakso.</i>
OLM	1	<i>Se ne sklicuje na mednarodni pravni red ali prakso.</i>

NAKLONJENOST VLADI (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA	2	<i>Razveljavitev členov ZJC in ZZK je v nasprotju z mnenjem Vlade, ji pa odločba sledi glede interpretacije ZTLR.</i>
OLM	3	<i>Glasuje tako, kot bi izhajalo iz mnenja Vlade (členi niso neskladni z ustavo), vendar z drugačno argumentacij (test sorazmernosti).</i>

Opomba: DZ mnenja ni podal.